

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โรคพิษสุนัขบ้าเป็นโรคติดต่อจากสัตว์สู่คนที่มีความรุนแรงสูง อัตราป่วยตาย ร้อยละ 100 และยังเป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญของหลายประเทศรวมทั้งในประเทศไทย สัตว์ที่พบว่าป่วยเป็นโรคนี้น่ามากที่สุดและเป็นพาหะนำโรคที่สำคัญ คือสุนัขร้อยละ 96 (हत्य ๒๖๖๖๖๖, 2544) จากผลสำรวจระหว่างปี 2543-2545 พบว่าจำนวนผู้ถูกสุนัขบ้ากัดหรือสงสัยว่าเป็นสุนัขบ้ากัดและไปรับบริการฉีดวัคซีนป้องกันที่สถานบริการสาธารณสุข รวมถึงผู้สัมผัสโรคและเข้ารับการฉีดวัคซีนป้องกันมีจำนวน 340, 394 401, 181 และ 389, 363 รายตามลำดับ (กรมควบคุมโรค, 2545) และสถานการณ์โรคพิษสุนัขบ้าของประเทศไทยระหว่างปี 2546-2549 มีผู้เสียชีวิตทั้งสิ้น 86 ราย เมื่อจำแนกตามภูมิภาคพบว่า ภาคเหนือมีจำนวนสูงสุด คือ 43 ราย ภาคใต้ 21 ราย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 17 ราย และภาคเหนือ 5 ราย สำหรับอัตราป่วย/ตาย ต่อแสนประชากรระหว่าง ปี 2546-2549 เท่ากับ 0.03, 0.03, 0.03 และ 0.04 ซึ่งแนวโน้มค่อนข้างคงที่และเพิ่มขึ้นเล็กน้อยในปี 2549 ขณะที่ผู้อยู่ในกลุ่มภาวะเสี่ยงต่อการติดโรคเข้ารับบริการฉีดวัคซีนป้องกันที่สถานบริการสาธารณสุขมีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี สาเหตุหลัก เนื่องจากลักษณะสังคมไทยนิยมเลี้ยงสุนัขไว้เฝ้าบ้าน ๆ ละหลาย ๆ ตัว ประกอบกับอุปนิสัยคนไทยมีความรักและเมตตาสัตว์ แต่ยังคงขาดความรับผิดชอบในการควบคุมจำนวนสัตว์และขาดความเอาใจใส่ตัวสัตว์ ขาดความรู้ ความเข้าใจ โรคนี้ และบางครอบครัวก็ขาดทุนทรัพย์ที่จะนำสุนัขไปฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า โดยทั่วไปสุนัขจำแนกได้เป็น 3 ประเภท คือ 1. สุนัขเลี้ยง 2. สุนัขกึ่งมีเจ้าของ และ 3. สุนัขจรจัด สุนัขกึ่งมีเจ้าของและสุนัขจรจัดเป็นสุนัขที่ทำให้เกิดความเสี่ยงกับสาธารณสุข ปัจจุบันมีหลายโครงการที่จัดเลี้ยงสุนัขแต่พบว่าไม่สามารถเลี้ยงสุนัขจรจัดได้ ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งของการเกิดโรคพิษสุนัขบ้า ด้วยเหตุนี้การให้วัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในคนจึงเพิ่มขึ้นทุกปี ซึ่งสอดคล้องกับรายงานสถิติของกรุงเทพมหานคร โรงพยาบาลเอกชนและสภากาชาดไทย ที่ระบุว่าจำนวนผู้ถูกสุนัขบ้ากัดหรือสงสัยว่าเป็นสุนัขบ้ากัดและไปรับบริการฉีดวัคซีนป้องกันที่สถานบริการสาธารณสุขมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้รัฐต้องสูญเสียงบประมาณเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลและค่าวัคซีนในปีหนึ่งๆ ค่อนข้างมาก สำหรับค่าใช้จ่ายในการควบคุม และป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าของประเทศไทย ปีพ.ศ. 2543 ได้ใช้จ่ายทั้งสิ้น 1,188,446,635 บาท (สุเมธ องค์กร

วรรณคดี และคณะ, 2546) ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่สูงมากในการดำเนินกิจกรรมทั้งในคนและสัตว์ เนื่องจากโรคพิษสุนัขบ้าเป็นโรคที่สามารถป้องกันได้ มาตรการที่ดำเนินการมาจนถึงปัจจุบัน คือ การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคในสุนัข ซึ่งเป็นสัตว์นำโรคหลักให้มีภูมิคุ้มกันหมู่ (herd immunity) รวมทั้งการควบคุมประชากรสุนัขและลดความเสี่ยงจากการถูกสุนัขกัด โดยต้องพยายามฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าให้ได้อย่างน้อย ร้อยละ 80 ของจำนวนสุนัขทั้งหมดในพื้นที่ในเวลาใกล้เคียงกัน(สุเมธ องค์กรวรรณคดี และคณะ, 2546)

จากสถานการณ์ของโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์ของจังหวัดสุรินทร์ พบว่ายังมีสุนัขที่มีผลบวกต่อโรคพิษสุนัขบ้าอยู่ จากผลการตรวจสอบสัตว์ในปี 2549 พบผลบวกจากการส่งตรวจ ร้อยละ 37.50 (กรมควบคุมโรค, 2550) และจากสรุปรายงานการเฝ้าระวังโรค 2549 ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุรินทร์ พบว่า อัตราป่วย/ตายต่อแสนประชากรจังหวัดสุรินทร์คือ 0.14 จัดเป็น 15 ลำดับแรกของประเทศ (กรมควบคุมโรค, 2550) และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับแต่ละปี และยังพบว่าอัตราป่วยต่อแสนประชากรของจังหวัดสุรินทร์สูงกว่าประเทศทุกปี เป็น 3.5 เท่าของประเทศ ในปี 2550 จังหวัดสุรินทร์ พบผู้ป่วย 2 ราย ในเขตอำเภอเมือง และอำเภอศีขรภูมิ อัตราป่วย/ตาย ต่อแสนประชากร 0.14 จากเกณฑ์ที่กำหนดการประเมิน คือ น้อยกว่า 0.05 จะพบว่า จังหวัดสุรินทร์ สูงกว่าอัตราที่กำหนดไว้ 2.8 เท่า เมื่อดูแนวโน้มแล้วพบว่าจังหวัดสุรินทร์ยังไม่มีแนวโน้มลดลงของการเกิดโรค

ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องศึกษาถึงพฤติกรรมในการป้องกันตนเองจากโรคพิษสุนัขบ้าของประชาชนจังหวัดสุรินทร์ เพื่ออธิบายพฤติกรรมในการป้องกันโรคและพฤติกรรมอื่น ๆ ที่สัมพันธ์กับการปฏิบัติการรักษาโรค โดยเน้นความสนใจไปที่ แรงจูงใจด้าน สุขภาพ ซึ่งรวมถึงความใส่ใจเกี่ยวกับเรื่องทางด้านสุขภาพ และความตั้งใจของบุคคลที่จะแสวงหาการรักษาโรค และในทางตรงกันข้าม เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อดำเนินงานด้านการวางแผน ควบคุม ป้องกัน แก้ไข ปัญหาโรคพิษสุนัขบ้า ของจังหวัดสุรินทร์ ให้มีอัตราการอุบัติการณ์ลดลงจนถึงไม่มีในที่สุด

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมในการป้องกันตนเองจากโรคพิษสุนัขบ้าของประชาชน อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมในการป้องกันตนเองจากโรคพิษสุนัขบ้า อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

คำถามการวิจัย

ประชาชนอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ มีพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากโรคพิษสุนัขบ้าอย่างไร

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา โดยศึกษาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากโรคพิษสุนัขบ้าของประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ทำการศึกษา ระหว่างเดือนมกราคม-กันยายน พ.ศ. 2551 และเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามในเดือน กรกฎาคม 2551

คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษา

พฤติกรรมการป้องกัน หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นภายในบุคคล และการแสดงออกที่เป็น การกระทำ ที่เกี่ยวข้องกับการดูแล ป้องกัน ส่งเสริม รักษา จัดการกับสุขภาพของตน ที่เกี่ยวข้องกับโรคพิษสุนัขบ้า

การป้องกันตนเอง หมายถึง การควบคุมไม่ให้สัตว์เป็นโรคพิษสุนัขบ้า การป้องกันตนเองจากโรคพิษสุนัขบ้า และการปฏิบัติตนอย่างถูกต้องเมื่อสัมผัสหรือสงสัยว่าสัมผัสโรคพิษสุนัขบ้า

โรคพิษสุนัขบ้า หมายถึง โรคติดเชื้อเฉียบพลันที่เกิดจากเชื้อไวรัส ทำให้เกิดโรคที่ระบบประสาทส่วนกลางของคน และสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม เมื่อมีอาการแสดงของโรคแล้วจะไม่สามารถรักษาให้หายได้ อัตราตาย ร้อยละ 100 แต่โรคนี้สามารถป้องกันได้ โดยการฉีดวัคซีน

ปัจจัย หมายถึง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเป็นไปในในการปฏิบัติพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับโรคพิษสุนัขบ้า ได้แก่ การรับรู้ของบุคคล ปัจจัยส่วนบุคคล, แรงจูงใจ และปัจจัยด้านโครงสร้าง เช่น ความรู้ หรือประสบการณ์เกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้า

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาโรคพิษสุนัขบ้าในอำเภอที่ศึกษาและอำเภออื่นในจังหวัดสุรินทร์